

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta (HE 173/2022 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Mari Hankaankorpi, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Pekka Lindroos, Maahanmuuttovirasto
- ryhmäpäällikkö Anu Jounio, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- lakimies Anu-Tuija Lehto, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- juristi Inka Douglas, STTK ry
- johtava asiantuntija Miia Kannisto, Akava ry
- erityisasiantuntija Pia Marttila, Rikosuhripäivystys
- erikoissuunnittelija Anniina Jokinen, YK:n yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI)

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- sosiaali- ja terveysministeriö
- vakuutusosasto
- Suomen Laivanpäällystöliitto ry
- Suomen Merimies-Unioni SMU ry
- Rakennusliitto ry
- Suomen Taloushallintoliitto ry
- Suomen Yrittäjät ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- liikenne- ja viestintäministeriö
- Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
- Suomen Varustamot ry
- Teollisuusliitto ry

Valiokunnan mietintö TyVM 10/2022 vp

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei huomautettavaa:

- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi palkkaturvalakia ja merimiesten palkkaturvalakia. Esityksessä ehdotetaan, että lakeihin lisättäisiin uudet säännökset edellytyksistä, joiden perusteella palkkaturvana voitaisiin maksaa yksipuoliseen tuomioon ja tuomioistuimen vahvistamaan sovintoon perustuvia saatavia. Palkkaturvalaissa ehdotetaan säädettäväksi myös vakavaan työperäiseen hyväksikäyttöön liittyvien saatavien tavanomaista pidemmästä hakuajasta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutoksia palkkaturvaviranomaisen tiedonsaanti- ja tiedonantooikeuksiin. Työnantajan myötävaikutusvelvollisuutta laajennettaisiin siten, että oikeushenkilön tietojenantovelvollisuus ulotettaisiin koskemaan myös määrättyjä luonnollisia henkilöitä. Lisäksi tietojenantovelvollisuutta tehostettaisiin säätämällä palkkaturvaviranomaiselle oikeus asettaa tietojenantovelvolliselle uhkasakko.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi palkkaturvalakiin ja merimiesten palkkaturvalakiin säännökset edellytyksistä, joiden perusteella palkkaturvana voidaan maksaa yksipuoliseen tuomioon ja tuomioistuimen vahvistamaan sovintoon perustuvia saatavia. Lisäksi palkkaturvalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset vakavaan työperäiseen hyväksikäyttöön liittyvien saatavien tavanomaista pidemmästä hakuajasta.

Työnantajan myötävaikutusvelvollisuutta palkkaturvavaatimuksen selvittämisessä ehdotetaan laajennettavaksi siten, että oikeushenkilön tietojenantovelvollisuus ulotetaan koskemaan määrättyjä luonnollisia henkilöitä. Lisäksi tietojenantovelvollisuutta on tarkoitus tehostaa säätämällä palkkaturvaviranomaiselle oikeus asettaa tietojenantovelvolliselle uhkasakko.

Esityksessä ehdotettavien muutosten tavoitteena on parantaa palkkaturvaviranomaisen edellytyksiä ratkaista palkkaturva-asiat sisällöllisesti oikein ja nykyistä nopeammin. Toisena keskeisenä tavoitteena on parantaa vakavan työperäisen hyväksikäytön uhrin mahdollisuuksia saada maksamatta jääneet työsuhdesaatavansa palkkaturvana. Lisäksi palkkaturvaviranomaisen tietojen saamista ja niiden antamista koskevilla muutosehdotuksilla tavoitellaan viranomaisten välisen tiedonkulun parantamista harmaan talouden ja muiden väärinkäytösten estämiseksi ja paljastamiseksi.

Valiokunnan mietintö TyVM 10/2022 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää ehdotettuja muutoksia tärkeinä ja tarkoituksenmukaisina ja puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosehdotuksin.

Yksipuoliseen tuomioon ja sovintoon perustuvat saatavat

Palkkaturvalain 4 §:n mukaan palkkaturvana voidaan maksaa ainoastaan sellaisia työntekijän työsuhtesaatavia, joiden peruste ja määrä on selvitetty. Palkkaturvaviranomaisen on huolehdittava palkkaturvahakemuksen riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset.

Palkkaturvana haetaan jonkin verran saatavia, jotka on vahvistettu yksipuolisella tuomiolla tai tuomioistuimen vahvistamalla osapuolten välisellä sovinnolla. Yksipuolinen tuomio perustuu vastapuolen passiivisuuteen oikeudenkäynnissä, eikä siinä yleensä ole selvitetty saatavan perustetta. Sovintosopimuksessa sovittu suoritus koostuu usein kokonaissummasta, eikä sovinnossa yleensä eritellä summaan sisältyviä saatavalajeja, niiden täsmällisiä kertymisaikoja tai saatavien eräpäiviä. Koska saatavien perustetta tai määrää ei ole oikeusprosessissa tutkittu, niillä ei ole liisäärvä palkkaturvaviranomaisen selvittäessä saatavien perustetta ja määrää.

Oikeustilan selkiyttämiseksi palkkaturvalakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 a § ja merimiesten palkkaturvalakiin 3 a §. Ehdotetun säännöksen mukaan yksipuoliseen tuomioon tai tuomioistuimen vahvistamaan sovintoon perustuva saatava voidaan maksaa palkkaturvana, jos palkkaturvaviranomainen on voinut muun selvityksen perusteella varmistua saatavan perusteesta ja määrästä. Sovintoon perustuvien saatavien maksaminen palkkaturvana edellyttää, että palkkaturvaviranomainen saa selvityksen siitä, mihin työsuhteesta johtuviin saataviin sovinto perustuu. Yksityiskohtaisten perustelujen (s. 18) mukaan muuna selvityksenä voivat tulla kysymyksen esimerkiksi oikeudenkäyntimenettelyn aikana esitetty aineisto taikka asianosaisilta tai muilta tahoilta palkkaturvamenettelyssä saadut selvitykset.

Valiokunta pitää ehdotettua muutosta perusteltuna. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ei ole esitetty arvioita siitä, miten ehdotetut muutokset vaikuttavat palkkaturvan maksamiseen työntekijälle yksipuolisten tuomioiden ja sovintojen tilanteissa. Valiokunta tähdentää, että ehdotetun muutoksen tarkoituksena ei ole nostaa kynnystä saada palkkaturvaa, ja pitää tärkeänä, että muutoksen vaikutuksia palkkaturvan maksamiseen näissä tilanteissa seurataan.

Vakavan työperäisen hyväksikäytön uhrin palkkaturva

Palkkaturvalain 5 §:n mukaan palkkaturvaa on haettava kolmen kuukauden kuluessa saatavan erääntymisestä. Lakiin tai sopimukseen perustuvaa vahingonkorvausta tai hyvitystä, jolla ei ole erityistä eräpäivää, on haettava palkkaturvana kolmen kuukauden kuluessa tuomion lainvoimaiseksi tulosta tai vakiintunutta työmarkkinakäytäntöä noudattaen solmitun sopimuksen tekemisestä. Palkkaturvan hakuaja on ehdoton, eikä siitä voida poiketa edes kohtuusharkinnalla.

Vakavan työperäisen hyväksikäytön uhrille palkkaturvan lyhyehkö hakuaja voi aiheuttaa kohtuuttoman tilanteen, minkä vuoksi esityksessä palkkaturvalakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 a §, jossa säädetään palkkaturvan poikkeavasta hakuajasta tilanteessa, jossa työntekijä on joutunut vakavan työperäisen hyväksikäytön kohteeksi. Säännöksen tarkoituksena on parantaa va-

Valiokunnan mietintö TyVM 10/2022 vp

kavan työperäisen hyväksikäytön kohteeksi joutuneen työntekijän mahdollisuutta saada työsuhdesaatavansa palkkaturvana.

Ehdotetun uuden 5 a §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan 5 §:ssä säädetty kolmen kuukauden määräaika ei estä palkkaturvan maksamista, jos työnantaja tai tämän edustaja on syylistynyt eräisiin työntekijään kohdistuneisiin työperäistä hyväksikäyttöä ilmentäviin rikoksiin. Momentin 2 kohdan mukaan palkkaturvana voidaan säädetyn määräajan estämättä maksaa työsuhdesaatavia myös tilanteessa, jossa palkkaturvaviranomaisella on muutoin perusteltua syytä arvioida, että työntekijä on kohdannut vakavaa työperäistä hyväksikäyttöä, joka on estänyt palkkaturvan hakeamisen tavanomaisessa kolmen kuukauden määräajassa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että uhrilla on mahdollisuus saada palkkasaatavansa myös ilman rikostuomiota. Valiokunta huomauttaa, että hyväksikäytön uhrin eivät usein uskalla käynnistää rikosprosessia hyväksikäyttäjäänsä vastaan ainakaan työsuhteen aikana.

Vakava työperäinen hyväksikäyttö voi ilmetä monin eri tavoin. Yleisesti työperäisellä hyväksikäytöllä tarkoitetaan tilanteita, joissa työntekijän työehdot ovat huonot tai jopa laittomat ja työntekijän olot ovat sellaiset, että hänellä on hyvin rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa tilanteeseensa. Työntekijään kohdistuneen vakavan työperäisen hyväksikäytön ilmenemistä arvioitaessa palkkaturvaviranomaisen on tarkasteltava, liittyykö työnantajan toimintaan piirteitä, jotka voivat liittyä ihmiskauppaan, törkeään ihmiskauppaan, kiskontaan, törkeään kiskontaan, työsyryntään, kiskonnantapaiseen työsyryntään, tai rinnastuuko työnantajan toiminta vakavuudeltaan mainittuihin rikoksiin.

Vakavan työperäisen hyväksikäytön uhri voi ehdotetun 5 a §:n 3 momentin mukaan saada hyväkseen poikkeavan hakuajan vain kerran. Työ- ja elinkeinoministeriöstä saadun selvityksen mukaan rajausta tarkoittaa sitä, että työntekijä ei voi saada toistamiseen hyväkseen hakuaikaa koskevaa poikkeusta saman työnantajan kanssa solmitun uuden työsuhteen perusteella eikä myöskään uuden työnantajan kanssa solmitun työsuhteen perusteella.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää valittua sääntelytapaa ongelmallisena haavoittuvassa asemassa olevien työntekijöiden oikeussuojan kannalta ja pitää tärkeänä, että säännöksen soveltamista seurataan tarkoin. Valiokunta pitää tärkeänä, että tarvittaessa palkkaturvaviranomaisen harkintavaltaa myöntää poikkeava hakuaikea lisätään.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää tärkeänä kehittää palkkaturvalakia siten, että se turvaa nykyistä paremmin vakavan työperäisen hyväksikäytön uhriksi joutuneen henkilön saatavat varsinaiseen työnantajaansa nähden. Valiokunta toteaa, että tehokkaat keinot palkkasaatavien vaatimiseen voivat myös toimia pelotteena epärehellisille työnantajille, sillä palkkasaatavat ovat usein suurempia kuin mahdolliset sakot.

Palkkaturvaviranomaisen resurssit

Hallituksen esityksessä parannetaan vakavan työperäisen hyväksikäytön uhrien mahdollisuuksia saada palkkaturvana työsuhteeseen perustuvia saatavia. Esityksessä (s. 13) arvioidaan, että uusi sääntely ei merkittävästi lisää palkkaturvaviranomaisen työtä, koska lainkohdan tarkoittamia vakavia hyväksikäyttötilanteita tulee palkkaturvaviranomaisen käsittelyyn harvoin.

Valiokunnan mietintö TyVM 10/2022 vp

Valiokunta huomauttaa, että vakava työperäinen hyväksikäyttö on läsnä suomalaisilla työmarkkinoilla. Valiokunta pitää todennäköisenä, että palkkaturvan käytön mahdollisuudesta tiedottaminen vakavan työperäisen hyväksikäytön uhreille lisää palkkaturvahakemuksia. Valiokunta pitää tärkeänä, että palkkaturvaviranomaisten resurssien riittävyyttä hoitaa lisääntyviä tehtäviä seurataan tarkasti ja että tarvittaessa resursseja lisätään.

Valiokunta tähdentää palkkaturvalakia soveltavien viranhaltijoiden koulutusta työperäisen hyväksikäytön ja sen uhrien tunnistamiseksi.

Muuta

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ei ehdoteta työvoiman vuokraustilanteessa tietojensaantioikeuden ulottamista käyttäjäyritykseen. Valiokunta huomauttaa, että vuokraustilanteissa käyttäjäyrityksellä on usein varsinaista työnantajaa paremmat tiedot muun muassa työntekijän työajoista ja -tehtävistä. Valiokunta pitää tärkeänä, että tietojensaantioikeuden ulottaminen käyttäjäyrityksiin selvitetään pikaisesti ja eduskunnalle annetaan esitys sääntelyn muuttamiseksi.

Palkkaturvan enimmäismäärän nostoa koskeneesta hallituksen esityksestä (HE 88/2021 vp) antamassaan mietinnössä (TyVM 10/2021 vp) työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kiirehti palkkaturvalain kokonaisuudistusta ja katsoi, että sen yhteydessä tulee kiinnittää huomiota muun muassa palkkaturvan hakuajan pidennykseen, palkkaturvan enimmäismäärän riittävyyteen, keinoihin hakemusten käsittelyn nopeuttamiseksi sekä muutoksenhaun uudistamistarpeisiin.

Valiokunta huomauttaa, että käsittelyssä olevassa esityksessä ei ole kyse palkkaturvalain kokonaisuudistuksesta. Valiokunta pitää tärkeänä, että palkkaturvalain toimivuutta seurataan ja arvioidaan tarkasti. Valiokunta kiirehtii jo havaittuihin epäkohtiin puuttumista.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki palkkaturvalain muuttamisesta

28 c §. Tiedonsaanti muulta kuin asianosaiselta. Pykälän *1 momentissa* on luettelo tahoista, joilta palkkaturvaviranomaisella on oikeus saada maksutta lain täytäntöönpanoa varten välttämättömät tiedot. Valiokunta katsoo, että Maahanmuuttoviraston osalta tiedonluovutusvelvollisuus on tarpeen säätää esityksessä ehdotettua täsmällisemmin ja tarkkarajaisemmin. Valiokunta ehdottaa momenttia muutettavaksi siten, että palkkaturvaviranomaisella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta palkkaturvan hakijan työnteko-oikeuden selvittämiseksi välttämättömät tiedot.

Palkkaturvaviranomaisella on 1 momentin mukaan oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tietoja erinäisiltä viranomaisilta myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti. Valiokunta huomauttaa, että tiedonhallintalain (906/2019) 22 §:ssä säädetään yleislakina tietojen luovuttamisesta viranomaisten välillä teknisen rajapinnan avulla. Valiokunta ehdottaa tämän vuoksi, että 1 momentin viimeinen virke poistetaan.

Valiokunnan mietintö TyVM 10/2022 vp

2. Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

26 c §. Tiedonsaanti muulta kuin asianosaiselta. Pykälän *1 momentissa* on luettelo tahoista, joilta palkkaturvaviranomaisella on oikeus saada maksutta lain täytäntöönpanoa varten välttämättömät tiedot. Valiokunta katsoo, että Maahanmuuttoviraston osalta tiedonluovutusvelvollisuus on tarpeen säätää esityksessä ehdotettua täsmällisemmin ja tarkkarajaisemmin. Valiokunta ehdottaa momenttia muutettavaksi siten, että palkkaturvaviranomaisella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta palkkaturvan hakijan työnteke-oikeuden selvittämiseksi välttämättömät tiedot.

Palkkaturvaviranomaisella on 1 momentin mukaan oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tietoja erinäisiltä viranomaisilta myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti. Valiokunta huomauttaa, että tiedonhallintalain (906/2019) 22 §:ssä säädetään yleislakina tietojen luovuttamisesta viranomaisten välillä teknisen rajapinnan avulla. Valiokunta ehdottaa tämän vuoksi, että 1 momentin viimeinen virke poistetaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 173/2022 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

palkkaturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan palkkaturvalain (866/1998) 22, 28 ja 28 a §, sellaisina kuin niistä ovat 28 § laeissa 1633/2009 ja 1157/2016 ja 28 a § laissa 1633/2009, sekä
lisätään lakiin uusi 4 a, 5 a ja 28 b—28 d § seuraavasti:

Valiokunnan mietintö TyVM 10/2022 vp

4 a §

Yksipuoliseen tuomioon tai sovintoon perustuva saatava

Yksipuoliseen tuomioon tai tuomioistuimen vahvistamaan sovintoon perustuva saatava voidaan maksaa palkkaturvana, jos palkkaturvaviranomainen on voinut muun selvityksen perusteella varmistua saatavan perusteesta ja määrästä.

Sovintoon perustuvien saatavien maksaminen palkkaturvana edellyttää lisäksi, että palkkaturvaviranomainen saa selvityksen siitä, mihin työsuhteesta johtuviin saataviin sovinto perustuu.

5 a §

Vakava työperäinen hyväksikäyttö

Edellä 5 §:ssä säädetty määräaika ei estä palkkaturvan maksamista, jos:

1) työnantaja tai tämän edustaja on syyllistynyt rikoslain (39/1889) 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä, 36 luvun 6 tai 7 §:ssä taikka 47 luvun 3 tai 3 a §:ssä säädettyyn rikokseen työntekijään nähden ja palkkaturvana haetaan rikostuomiolla maksettavaksi tuomittuja työsuhteesta johtuvia saatavia tai niihin perustuvaa rikosvahingonkorvausta; tai

2) asiassa on muutoin perusteltua syytä arvioida, että työntekijään on kohdistunut vakavaa työperäistä hyväksikäyttöä, joka on estänyt mahdollisuuden hakea saatavia palkkaturvana 5 §:ssä säädettyssä määräajassa.

Edellä 1 kohdassa tarkoitettua saatavaa on haettava palkkaturvana kolmen kuukauden kuluessa rikostuomion lainvoimaiseksi tulosta ja 2 kohdassa tarkoitettua saatavaa on haettava 18 kuukauden kuluessa työsuhteen päättymisestä.

Edellä tässä pykälässä säädettyä ei kuitenkaan sovelleta, jos työntekijä on aiemman työsuhteen perusteella saanut hyväkseen 2 momentissa tarkoitetun määräajan.

22 §

Kanne valtiota vastaan

Jos palkkaturvana haettu saatava, jota työnantaja ei ole kiistänyt, on 4 §:n perusteella hylätty selvittämättömänä tai perusteettomana, työntekijän on säilyttäväkseen oikeutensa palkkaturvaan nostettava saatavan perustetta ja määrää koskeva vahvistuskanne käräjäoikeudessa valtiota vastaan.

28 §

Asianosaisen myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuus

Palkkaturva-asian asianosaisella on velvollisuus myötävaikuttaa palkkaturva-asian selvittämisessä ja antaa lain täytäntöönpanoa varten tarpeelliset tiedot palkkaturvaviranomaiselle.

Valiokunnan mietintö TyVM 10/2022 vp

28 a §

Tietojenantovelvollisuus oikeushenkilön puolesta

Työnantajana toimivan oikeushenkilön tietojenantovelvollisuus koskee myös henkilöä:

- 1) joka toimii hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen jäsenenä taikka on toimitusjohtaja tai sitä vastaavassa asemassa;
- 2) joka on henkilökohtaisesti vastuussa oikeushenkilön velvoitteista;
- 3) jolla on oikeus kirjoittaa yksin tai yhdessä toisen kanssa oikeushenkilön toiminimi;
- 4) joka olosuhteista päätellen tosiasiallisesti johtaa oikeushenkilön toimintaa taikka hoitaa sen hallintoa tai omaisuutta.

Tietojenantovelvollinen on myös se, joka on ollut 1 momentissa tarkoitettussa asemassa tietojen pyytämistä edeltäneen vuoden aikana.

Jollei 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja henkilöitä ole, tietojenantovelvollinen on henkilö, joka on viimeksi ollut vastaavassa asemassa.

28 b §

Uhkasakko ja virka-apu

Palkkaturvaviranomainen voi määrätä työnantajan tai 28 a §:ssä tarkoitetun henkilön luovuttamaan seuraavat aineistot tai niitä vastaavan selvityksen sakon uhalla siten kuin uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään:

- 1) jäljennökset työsuhdetta koskevista asiakirjoista, työaikakirjanpidosta ja vuosilomakirjanpidosta, jos ne ovat tarpeen palkkaturva-asian selvittämiseksi;
- 2) kirjanpitokirjat, tositteet, muu kirjanpitoaineisto ja muut liike- tai ammattitoimintaan liittyvät asiakirjat ja tallenteet, jos ne ovat välttämättömiä palkkaturva-asian selvittämiseksi; ja
- 3) yhteisön tai säätiön hallintoa ja sopimuksia koskevat asiakirjat, jos ne ovat välttämättömiä palkkaturva-asian selvittämiseksi.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaiseen asianosaiseen, jonka osalta on syntynyt tarve selvittää, onko tämä vastuussa palkkaturvana haetuista saatavista työsopimuslain 1 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna luovutuksensaajana tai vuosilomalain (162/2005) 2 luvun 5 §:n 2 momentin perusteella.

Poliisiviranomainen on velvollinen antamaan tarpeellista virka-apua tietojen hankkimiseksi.

28 c §

Tiedonsaanti muulta kuin asianosaiselta

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada maksutta salassapitosäännösten estämättä veroviranomaisilta, ulosottoviranomaisilta, työsuojeluviranomaisilta, Kansaneläkelaitokselta, Eläketurvakeskukselta, eläkelaitoksilta, työttömyyskassoilta, työ- ja elinkeinotoimistoilta ja kunnilta ja Maahanmuuttovirastolta lain täytäntöönpanoa varten välttämättömät tiedot sekä Maahanmuuttovirastolta palkkaturvan hakijan työnteko-oikeuden selvittämiseksi välttämättömät tiedot. Tiedot on oikeus saada myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

Valiokunnan mietintö TyVM 10/2022 vp

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä yhteisen rakennus- tai telakkatyömaan pääasiallista määräysvaltaa käyttävältä taholta tai muulta päätoteuttajalta sekä palkkaturvan hakijan työnantajan tilitoimistolta palkkaturva-asian ratkaisemiseksi välttämättömät tiedot. Työnantajan tilitoimistolla on oikeus saada elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta kohtuullinen korvaus tiedonantovelvollisuuden täyttämisestä aiheutuvista kustannuksista käytettävissä olevan määrärahan puitteissa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus hankkia palkkaturva-asian käsittelyä varten välttämättömiä tietoja myös muun Euroopan unionin jäsenvaltion palkkaturva-asioita hoitavalta viranomaiselta tai yhteisöltä.

28 d §

Tietojen luovuttaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa Euroopan unionin jäsenvaltion palkkaturva-asiaa hoitavalle viranomaiselle tai yhteisölle siellä vireillä olevan palkkaturva-asian käsittelyä varten välttämättömiä tietoja.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi lisäksi salassapitosäännösten estämättä omaloitteisesti luovuttaa palkkaturvaan liittyviä tietoja, jotka ovat välttämättömiä:

- 1) esitutkintaviranomaisille rikosten ennalta estämistä, paljastamista, selvittämistä ja syyteharjintaan saattamista varten;
- 2) syyttäjälle Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 9 §:ssä säädettyjä tehtäviä varten;
- 3) rahanpesun selvittelykeskukselle rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 2 §:ssä säädettyjä tehtäviä varten;
- 4) Verohallinnolle Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 2 §:ssä säädettyjä tehtäviä varten;
- 5) työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetussa laissa (44/2006) tarkoitetulle työsuojeluviranomaiselle työsuojelua koskevia lakisääteisiä valvontatehtäviä varten.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Lain 4 a, 5 a ja 22 §:ää sovelletaan ensimmäisen kerran palkkaturvahakemuksiin, jotka on jätetty lain voimaan tulon jälkeen. Tämän lain voimaan tullessa vireillä olleisiin palkkaturvahakemuksiin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta 22 §:ää.

2.

Laki

merimiesten palkkaturvain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan merimiesten palkkaturvain (1108/2000) 20, 26 ja 26 a §, sellaisina kuin niistä ovat 26 § laeissa 1634/2009 ja 1158/2016 ja 26 a § laissa 1634/2009, sekä
lisätään lakiin uusi 3 a ja 26 b—26 d § seuraavasti:

3 a §

Yksipuoliseen tuomioon tai sovintoon perustuva saatava

Yksipuoliseen tuomioon tai tuomioistuimen vahvistamaan sovintoon perustuva saatava voidaan maksaa palkkaturvana, jos palkkaturvaviranomainen on voinut muun selvityksen perusteella varmistua saatavan perusteesta ja määrästä.

Sovintoon perustuvien saatavien maksaminen palkkaturvana edellyttää lisäksi, että palkkaturvaviranomainen saa selvityksen siitä, mihin työsuhteesta johtuviin saataviin sovinto perustuu.

20 §

Kanne valtiota vastaan

Jos palkkaturvana haettu saatava, jota työnantaja ei ole kiistänyt, on 3 §:n perusteella hylätty selvittämättömänä tai perusteettomana, työntekijän on säilyttääkseen oikeutensa palkkaturvaan nostettava saatavan perustetta ja määrää koskeva vahvistuskanne käräjäoikeudessa valtiota vastaan.

26 §

Asianosaisen myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuus

Palkkaturva-asian asianosaisella on velvollisuus myötävaikuttaa palkkaturva-asian selvittämisessä ja antaa lain täytäntöönpanoa varten tarpeelliset tiedot palkkaturvaviranomaiselle.

26 a §

Tietojenantovelvollisuus oikeushenkilön puolesta

Työnantajana toimivan oikeushenkilön tietojenantovelvollisuus koskee myös henkilöä:

Valiokunnan mietintö TyVM 10/2022 vp

- 1) joka toimii hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen jäsenenä taikka on toimitusjohtaja tai sitä vastaavassa asemassa;
- 2) joka on henkilökohtaisesti vastuussa oikeushenkilön velvoitteista;
- 3) jolla on oikeus kirjoittaa yksin tai yhdessä toisen kanssa oikeushenkilön toiminimi;
- 4) joka olosuhteista päätellen tosiasiallisesti johtaa oikeushenkilön toimintaa taikka hoitaa sen hallintoa tai omaisuutta.

Tietojenantovelvollinen on myös se, joka on ollut 1 momentissa tarkoitettussa asemassa tietojen pyytämistä edeltäneen vuoden aikana.

Jollei 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja henkilöitä ole, tietojenantovelvollinen on henkilö, joka on viimeksi ollut vastaavassa asemassa.

26 b §

Uhkasakko ja virka-apu

Palkkaturvaviranomainen voi määrätä työnantajan tai 26 a §:ssä tarkoitetun henkilön luovuttamaan seuraavat aineistot tai niitä vastaavan selvityksen sakon uhalla siten kuin uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään:

- 1) jäljennökset työsuhdetta koskevista asiakirjoista, työaikakirjanpidosta ja vuosilomakirjanpidosta, jos ne ovat tarpeen palkkaturva-asian selvittämiseksi;
- 2) kirjanpitokirjat, tositteet, muu kirjanpitoaineisto ja muut liike- tai ammattitoimintaan liittyvät asiakirjat ja tallenteet, jos ne ovat välttämättömiä palkkaturva-asian selvittämiseksi; ja
- 3) yhteisön tai säätiön hallintoa ja sopimuksia koskevat asiakirjat, jos ne ovat välttämättömiä palkkaturva-asian selvittämiseksi.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaiseen asianosaiseen, jonka osalta on syntynyt tarve selvittää, onko tämä vastuussa palkkaturvana haetuista saatavista merityösopimuslain 1 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna luovutuksensaajana tai merimiesten vuosilomalain (433/1984) 11 §:n perusteella.

Poliisiviranomainen on velvollinen antamaan tarpeellista virka-apua tietojen hankkimiseksi.

26 c §

Tiedonsaanti muulta kuin asianosaiselta

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada maksutta salassapitosäännösten estämättä veroviranomaisilta, ulosottoviranomaisilta, työsuojeluviranomaisilta, Kansaneläkelaitokselta, Eläketurvakeskukselta, eläkelaitoksilta, työttömyyskassoilta ja työ- ja elinkeinotoimistoilta ja ~~Maahanmuuttovirastolta~~ lain täytäntöönpanoa varten välttämättömät tiedot sekä ~~Maahanmuuttovirastolta palkkaturvan hakijan työnteko-oikeuden selvittämiseksi välttämättömät tiedot.~~ ~~Tiedot on oikeus saada myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.~~

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä palkkaturvan hakijan työnantajan tilitoimistolta palkkaturva-asian ratkaisemiseksi välttämättömät tiedot. Työnantajan tilitoimistolla on oikeus saada elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta kohtuullinen korvaus tiedonantovelvollisuuden täyttämisestä aiheutuvista kustannuksista käytettävissä olevan määrärahan puitteissa.

Valiokunnan mietintö TyVM 10/2022 vp

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus hankkia palkkaturva-asian käsittelyä varten välttämättömiä tietoja myös muun Euroopan unionin jäsenvaltion palkkaturva-asioita hoitavalta viranomaiselta tai yhteisöltä.

26 d §

Tietojen luovuttaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa Euroopan unionin jäsenvaltion palkkaturva-asiaa hoitavalle viranomaiselle tai yhteisölle siellä vireillä olevan palkkaturva-asian käsittelyä varten välttämättömiä tietoja.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi lisäksi salassapitosäännösten estämättä omaaloitteisesti luovuttaa palkkaturvaan liittyviä tietoja, jotka ovat välttämättömiä:

- 1) esitutkintaviranomaisille rikosten ennalta estämistä, paljastamista, selvittämistä ja syyteharjintaan saattamista varten;
- 2) syyttäjälle Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 9 §:ssä säädettyjä tehtäviä varten;
- 3) rahanpesun selvittelykeskukselle rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 2 §:ssä säädettyjä tehtäviä varten;
- 4) Verohallinnolle Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 2 §:ssä säädettyjä tehtäviä varten;
- 5) työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetussa laissa (44/2006) tarkoitetulle työsuojeluviranomaiselle työsuojelua koskevia lakisääteisiä valvontatehtäviä varten.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Lain 3 a ja 20 §:ää sovelletaan ensimmäisen kerran palkkaturvahakemuksiin, jotka on jätetty lain voimaan tulon jälkeen. Tämän lain voimaan tullessa vireillä olleisiin palkkaturvahakemuksiin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta 20 §:ää.

Valiokunnan mietintö TyVM 10/2022 vp

Helsingissä 20.10.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Aino-Kaisa Pekonen vas
varapuheenjohtaja Katja Taimela sd
jäsen Kim Berg sd
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Tuomas Kettunen kesk (osittain)
jäsen Niina Malm sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Jukka Mäkynen ps
jäsen Anders Norrback r
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Arto Satonen kok
jäsen Ruut Sjöblom kok
jäsen Riikka Slunga-Poutsalo ps
varajäsen Mikko Lundén ps
varajäsen Jari Myllykoski vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen